

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiksi (ETIAS pääsyn edellytyksistä)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 7. päivänä tammikuuta 2019 tekemät ehdotukset Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiksi

(1) asetukseksi muihin EU:n tietojärjestelmiin pääsyn edellytyksistä sekä asetuksen (EU) 2018/1862 ja asetuksen (EU) yyyy/xxx [ECRIS-TCN] muuttamisesta sekä (2) asetukseksi muihin EU:n tietojärjestelmiin pääsyn edellytyksistä ETIAS-järjestelmän tarkoituksia varten sekä asetuksen (EU) 2018/1240, asetuksen (EY) n:o 767/2008, asetuksen (EU) 2017/2226 ja asetuksen (EU) 2018/1861 muuttamisesta, sekä niistä laadittu muistio.

Helsingissä 3 päivänä lokakuuta 2019

Sisäministeri Maria Ohisalo

Rajaturvallisuusasiantuntija, everstiluutnantti Jesse Seppälä

SISÄMINISTERIÖ

MUISTIO

EU/2019/0233

EU/2019/0234

25.9.2019

EHDOTUKSET EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSIKSI MUIHIN EU:N TIETOJÄRJESTELMIIN PÄÄSYN EDELLYTYKSISTÄ SEKÄ ASETUKSEN (EU) 2018/1862 JA ASETUKSEN (EU) YYYY/XXX [ECRIS-TCN] MUUTTAMISESTA SEKÄ MUIHIN EU:N TIETOJÄRJESTELMIIN PÄÄSYN EDELLYTYKSISTÄ ETIAS-JÄRJESTELMÄN TARKOITUKSIA VARTEN SEKÄ ASETUKSEN (EU) 2018/1240, ASETUKSEN (EY) N:O 767/2008, ASETUKSEN (EU) 2017/2226 JA ASETUKSEN (EU) 2018/1861 MUUTTAMISESTA

1 Ehdotusten tausta

Euroopan komissio antoi 7.1.2019 asetusesitykset (KOM(2019) 3 lopullinen ja KOM(2019) 4 lopullinen), joilla pyritään vahvistamaan ETIAS-järjestelmän täysimääräiseen käyttövalmiuteen saattamiseksi tarvittavat tekniset muutokset muuttamalla säädöksiä, jotka koskevat ETIAS-järjestelmästä tehtyjä kyselyitä EU:n muihin tietoteknisiin järjestelmiin.

Jo 12.8.2018 annettiin asetukset Euroopan matkustustieto- ja -lupajärjestelmän (ETIAS) perustamiseksi. Asetuksen (EU) 2018/1240:n mukaisesti, ETIAS-järjestelmän avulla voidaan määrittää viisumipakosta vapautettujen kolmansien maiden kansalaisten maahantulokelpoisuus ennen kuin he matkustavat Schengen-alueelle ja todeta, aiheuttaako heidän matkansa turvallisuusriskin, laittoman maahanmuuton riskin tai suuren epidemiariskin. Tällöin ETIAS-järjestelmän hakujen kohteena olevien EU:n eri tietojärjestelmien tilanne poikkesi nykytilanteesta. Samassa yhteydessä säädettiin, että ETIAS-järjestelmän tietojenvaihdosta muiden tietojärjestelmien kanssa säädetään myöhemmin erikseen.

7.1.2019 annettu komission ehdotus (KOM(2019) 3 lopullinen) säätää ETIAS-järjestelmän tiedonvaihdosta Schengenin tietojärjestelmän (EU) 2018/1862 (SIS poliisiyhteistyö) kanssa sekä asetusehdotuksen (EU) yyy/xxx osalta keskitetyn järjestelmän, jolla tunnistetaan jäsenvaltioita, joilla on rikostuomiotietoja kolmansien maiden kansalaisista ja kansalaisuudettomista henkilöistä (ECRIS-TCN) kanssa. ECRIS-TCN:n avulla jäsenvaltion keskusviranomainen voi ripeästi ja tehokkaasti selvittää, missä muissa jäsenvaltioissa on tallennettu rikosrekisteritietoja tietystä kolmannen maan kansalaisesta. Asetus hyväksyttiin tässä käsiteltävän asetusesityspaketin antamisen jälkeen 17.4.2019 numerolla 2019/816.

7.1.2019 annettu toinen komission ehdotus (KOM(2019) 4 lopullinen) säätää ETIAS-järjestelmän (EU) 2018/1240 tietojenvaihdosta (EY) N:o 767/2008 mukaisen viisumitietojärjestelmän (VIS), (EU) 2017/2226 mukaisen rajanylitystietojärjestelmän (EES) ja EU 2017/1861 mukaisen rajatarkastuksissa käytettävän Schengenin tietojärjestelmän (SIS rajatarkastus) kanssa.

Komissio pyrkii asetusneuvotteluiden nopeaan loppuunsaattamiseen. Komission mukaan ehdotuksella tehdään vain vähäisiä teknisiä muutoksia, jotka vastaavat ETIAS-asetuksessa jo olevia säädöksiä.

Asetusehdotuksia käsiteltiin neuvoston Rajat-työryhmässä kevään 2019 aikana Romanian puheenjohtajakaudella. Tässä yhteydessä Suomi toi esille aktiivisesti eduskunnan määrittämiä

kansallisia kantojaan. Neuvosto saavutti pysyvien edustajien piirissä yhteisymmärryksen ja neuvoston neuvottelumandaatti Euroopan parlamentin kanssa käynnistettäviin neuvotteluihin julkaistiin 16.7.2019.

Suomi pyrkii Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajana käynnistämään Euroopan parlamentin kanssa käytävät asetuspaketin hyväksymiseen tähtäävät neuvottelut syksyn 2019 aikana mahdollisimman pian. Tältä osin neuvosto odottaa Euroopan parlamentin järjestäytymistä ja neuvotteluiden voidaan odottaa alkavan marraskuussa 2019. Mikäli asetusneuvottelut saadaan käynnistettyä, asetuspaketin hyväksyminen on mahdollista alkuvuodesta 2020.

2 Pääasiallinen sisältö

Asetuspaketilla liitetään muiden tietojärjestelmien toiminta ETIAS:n käyttöön. Asetuspaketti liittyy täten muidenkin eurooppalaisten tietojärjestelmäasetusten toimeenpanoon.

Asetusehdotuksissa määriteltäisiin ETIAS:n tekninen yhteys EES:n, VIS:n, SIS:n ja ECRIS-TCN:n kanssa, ottaen huomioon tietojärjestelmien yhteisen henkilötietorekisterin ja eurooppalaisen hakuportaalin kehittämisen. Siinä säädettäisiin kyseisten tietojärjestelmien automaattisen tiedonvaihdon osa-alueista.

Asetusehdotuksissa ECRIS-TCN:n osalta ehdotetaan, että säädettäisiin kyseisen tietojärjestelmän ja sitä määrittävän asetuksen soveltamisalan laajentamisesta rajaturvallisuustarkoitukseen. Samalla Euroopan raja- ja merivartiostovirasto Frontexin perustamasta ETIAS-keskusyksiköstä tehtäisiin toimivaltainen viranomainen ECRIS-TCN:n osalta.

Ehdotuksessa määriteltäisiin terrorismirikos ja vakava rikos. Siinä veloitettaisiin jäsenvaltiot liputtamaan rekisterissä olevat tällaisen rikostuomion saaneet henkilöt ECRIS-TCN-järjestelmään.

Samalla määriteltäisiin ETIAS-järjestelmästä SIS-järjestelmään tehtyjen hakutulosten ilmoituksista jäsenvaltioiden SIRENE-toimistoille ja muista automaattisista ilmoituksista.

Lisäksi määritettäisiin ETIAS-järjestelmän tiedonvaihdosta Europolin tietojen kanssa. Interpolin tietojärjestelmähakuja koskien säädettäisiin Interpolin kanssa tehtävistä sopimuksista, jotta ETIAS-järjestelmän haut Interpolin tietojärjestelmästä saataisiin tehtyä osana matkustusluvan myöntämisedellytyksien arviointia.

Asetusehdotuksessa säädettäisiin matkustuslupahakemusten automaattisesta toimittamisesta ETIAS-keskusyksikköön tietojärjestelmähakuosumien sattuessa. Tätä koskien komissiolle annettaisiin määriteltäväksi täytäntöönpanosäädökset tiedonkäsittelyn tarkemmista säännöistä.

Ehdotuksessa säädettäisiin ETIAS-keskusyksikön oikeuksista matkustuslupahakemuksen käsittelytietoihin. Esityksessä määritettäisiin sen pääsystä hakemustietoihin sekä ETIAS:n lisäksi muihin EU:n tietojärjestelmiin.

Kansallisille ETIAS-yksiköille on jo aiemmin annettu velvoite arvioida kyseisten henkilöiden matkustusluvan edellytyksiä ja jatkotoimenpiteitä. Kunkin jäsenvaltion oma ETIAS-yksikkö vastaa jatkotoimista, kuten matkustuslupien kumoamisista.

Tässä ehdotuksessa jäsenvaltioiden kansalliset ETIAS-yksiköt veloitettaisiin selvittämään ETIAS-järjestelmällä matkustuslupia hakevien ECRIS-TCN -järjestelmässä liputettujen henki-

löiden varmennettu tunnistaminen. Matkustusluvan edellytykset arvioitaisiin myös kansallisen rikosrekisterin tietojen avulla. Ehdotus edellyttäisi, että kansallisilla ETIAS-yksiköillä olisi pääsy kansallisiin rikosrekistereihin silloin kuin kyse on liputetuista terrorismirikoksista tai muista vakavista rikoksista.

Vastaavasti, kansallisille ETIAS-yksiköille annettaisiin pääsy EES-, VIS- ja SIS-tietojärjestelmiin matkustuslupapäätösten arvioimiseksi. Kansallisen ETIAS-yksikön tekemistä kirjauksista muihin tietojärjestelmiin säädettäisiin.

Edelleen, komission asetusehdotuksen mukaan, eri tietojärjestelmien tietokenttien tekniset vastaavuudet määriteltäisiin. ETIAS:n tietojenkäsittelytoimien kirjaamisesta, hakujen rekisteröintisäännöistä ja kaikkien tietojärjestelmätaphtumien lokitiedoista sekä niiden säilyttämisestä ja tilastoinnista annettaisiin erilliset määräykset tietojärjestelmittäin.

Neuvoston neuvottelumandaatissa on tarkennettu erityisesti ECRIS-TCN:n uuden käyttötarkoituksen määrittelyä, osumatiedon ja rikosrekisteritiedon käytön määrittelyä sekä niiden riikosten määritelmää, joiden perusteella liputukset näkyvät ETIAS-hauissa.

Komission ehdotukseen verrattuna neuvoston neuvottelumandaattiin on muutenkin tehty tietosuojaan liittyviä tarkennuksia. Jos matkustuslupahakemuksien käsittelyssä tulee tietojärjestelmäosumia, tietojen käsittelyä on esitetty täsmennettäväksi ETIAS-asetuksen osalta. Vastaavasti tietojen käsittelyoikeuksia esitetään säädettäväksi tarkemmin sekä keskusjärjestelmätasolla että kansallisissa yksiköissä. Muotoiluesitysten tarkoituksena on varmistaa erityisesti, että ECRIS-TCN:n tietoja käytetään vain asiaankuuluvien ETIAS:n käyttötarkoituksessa olevien hakujen yhteydessä ja vain siinä laajuudessa ja niiden tiedon käsittelijöiden toimesta, joille se on välttämätöntä.

Neuvoston neuvottelumandaatissa asetusta (EU) 2019/818, kehyksen vahvistamisesta poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä sekä turvapaikka- ja muuttoliikeasioita koskevien EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuudelle, esitetään muutettavasti siten, että henkilötiedot ja vakaviin rikoksiin liittyvät liputukset tallennetaan loogisesti erilleen siten, että yhteys on todennettavissa vain asianmukaisissa hakutilanteissa. Tietojärjestelmien yhteentoimivuuteen liittyviä kirjauksia on päivitetty. Asetusesityksessä esitetään mainittavaksi selkeämmin eurooppalainen hakuportaali (ESP), jonka kautta hakuja eri järjestelmiin tehdään.

3 Ehdotusten oikeusperusta ja suhde toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteeseen

Asetusehdotuksen (KOM(2019) 3 lopullinen) muutossäännösten osalta, ehdotukset perustuvat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 82 artiklan 1 kohdan d alakohtaan yhdessä 87 artiklan 2 kohdan a alakohtaan.

SEUT 82 artiklan 1 kohdan d alakohdassa määrätään, että Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat säätää toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on helpottaa jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten tai vastaavien viranomaisten yhteistyötä rikosasioiden käsittelyn ja päätösten täytäntöönpanon yhteydessä.

SEUT 87 artiklan 2 kohdan a alakohdassa määrätään, että Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat säätää toimenpiteistä, jotka koskevat rikosten ehkäisemiseen, paljastamiseen ja tutkintaan liittyvää poliisiyhteistyötä varten tarvittavien tietojen keräämistä, tallentamista, käsittelyä, analysointia ja vaihtoa.

Oikeusperusta on sama kuin muutettavan asetuksen (EU) 2018/1862 (SIS poliisiyhteistyö) oikeusperusta sekä muutettavan asetusehdotuksen (EU) yyy/xxx (ECRIS-TCN) oikeusperusta.

Asetusehdotuksen (KOM(2019) 4 lopullinen) muutossäännösten osalta ehdotukset perustuvat SEUT 77 artiklan 2 kohdan a, b ja d alakohtiin.

SEUT 77 artiklan 2 kohdan a, b ja d alakohtien nojalla Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat hyväksyä toimenpiteitä, jotka koskevat viisumeita ja muita lyhytaikaisia oleskelulupia koskevaa yhteistä politiikkaa, ulkorajoja ylittäviin henkilöihin kohdistuvia tarkastuksia, sekä muita toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen yhdenmukaisen ulkorajojen valvontajärjestelmän käyttöön ottamiseksi vaihteittain.

Kyseiset määräykset (tai SEUT 77 artiklan 2 kohdan a alakohdan osalta niiden edeltäjä) olivat oikeusperustana asetuksille ((EU) 2018/1240 (ETIAS), (EY) N:o 767/2008 (VIS), (EU) 2017/2226 (EES) ja EU 2017/1861 (SIS rajatarkastus)), joita esitetään muutettaviksi.

Komissio katsoo, että ehdotusten tavoitteita ei voida saavuttaa riittävällä tavalla pelkästään jäsenvaltioiden toimin. Komission mukaan ehdotus sisältää vain ne toimenpiteet, jotka ovat tarpeen asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ehdotuksia voidaan pitää toissijaisuusperiaatteen ja suhteellisuusperiaatteen mukaisena.

Neuvoston neuvottelumandaatissa asetusesityksen oikeusperustaa esitetään uudelleenryhmiteltäväksi. Syynä ovat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen yhteyteen liitetyt pöytäkirjat numero 19 (Osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä), 21 (Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta) ja 22 (Tanskan asemasta). Oikeusperustaa esitetään muutettavaksi siten, että poliisi- ja oikeusasioita koskevat asetusmuutokset erotellaan omiksi asetuksikseen. Näin asetuksista voidaan äänestää erikseen. Samalla erityisjärjestelyiden piirissä oleville, edellä mainituille jäsenvaltioille, asetusten toimeenpanoon osallistuminen on helpommin eroteltavissa oikeusperustansa puolesta. Tässä vaiheessa Irlanti ei halua osallistua paketin oikeudellista yhteistoimintaa koskevan osuuden (ECRIS-TCN) säätämiseen eikä sen toimeenpanoon.

Neuvoston neuvottelumandaatin oikeusperusta ei muutu komission esityksestä. Kyseessä on siis vain asetuspaketin jaottelu uudelleen kahdesta muutosasetuksesta kolmeen yllä kuvatuksi. Sisällön osalta ei oikeusperusta osalta täten muutu. Valtioneuvosto katsoo oikeusperustan olevan asianmukainen ja riittävä.

4 Ehdotuksen suhde perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin ja perustuslakiin

Komission ehdotusten perustelujen mukaan niissä pelkästään määritellään yksityiskohtaisemmin, mitä tietoja järjestelmien välillä vertaillaan, ja tehdään tarvittavat muutokset käyttöoikeuksien myöntämisen osalta. Komission ehdotusten mukaan niitä olisi siten pidettävä EU:n perusoikeuskirjan mukaisina erityisesti henkilötietojen suojan osalta.

Ehdotettu sääntely kytkeytyy kuitenkin laaja-alaiseen tietojärjestelmien kokonaisuuteen ja asetusehdotuksissa ECRIS-TCN:n osalta ehdotetaan, että niissä säädettäisiin kyseisen tietojärjestelmän ja sitä määrittävän asetuksen soveltamisalan laajentamisesta rajaturvallisuustarkoituksiin. Samalla Euroopan raja- ja merivartiostovirasto Frontexin perustamasta ETIAS-keskustyksiköstä tehtäisiin toimivaltainen viranomaisen ECRIS-TCN:n osalta. Tämä merkitsi-

si ECRIS-TCN –järjestelmän tietojen käyttötarkoitusten laajentamista, mikä olisi merkityksellistä yksityiselämän suojan kannalta.

Perustuslakivaliokunta on arvioidessaan tällaista sääntelyä yleensä katsonut, että sääntelyä on tarkasteltava perustuslain 10 §:n kannalta. Sen 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatus yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (ks. esim. PeVL 13/2016 vp, s. 3–4).

ETIAS-järjestelmästä ECRIS-TCN -järjestelmään tehtävät haut merkitsisivät myös biometristen tietojen käsittelyä. EU:n uudistuneen tietosuojalainsäädännön mukaan biometriset tiedot ovat erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Perustuslakivaliokunta on arvioinut, että biometriset tunnistetiedot ovat monin tavoin rinnastettavissa arkaluonteisiin tietoihin (esim. PeVL 30/2016 vp). Arkaluonteisten tietojen käsittelyn salliminen koskee yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp ja PeVL 14/2018 vp). Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan merkityksellistä on, että arkaluonteisiin tietoihin rinnastuvia biometrisiä tunnisteita sisältäviin laajoihin tietokantoihin saattaa liittyä tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 13/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/I). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tällaisten rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta (PeVL 38/2016 vp, PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp ja PeVL 14/2009 vp).

Perustuslakivaliokunta on korostanut tarvetta varmistaa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen toteutuminen henkilötietojen käsittelyssä (ks. esim. PeVL 14/2017 vp ja PeVL 33/2016 vp). Valiokunta on erityisesti biometristen tunnistetietojen käsittelyn kansallisen sääntelyn arvion yhteydessä korostanut, että tietojen käyttämiseen varsinaisen keräämis- ja tallentamistarkoituksen ulkopuolelle jääviin tarkoituksiin on laajojen biometrisiä tunnisteita sisältävien rekisterien yhteydessä syytä suhtautua kielteisesti. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta on valiokunnan mielestä voitu tehdä vain täsmällisiä ja vähäisiä luonnehdittavia poikkeuksia. Sääntely ei ole saanut johtaa siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi (ks. esim. PeVL 14/2017 vp ja PeVL 47/2010 vp).

5 Ehdotusten vaikutukset

Vaikutukset talousarvioon

Kansallisen ETIAS-yksikön suorakäytön tekninen rakentaminen Oikeusrekisterikeskuksen tuomiotietoihin ja muut ETIAS-järjestelmän kansalliseen toimeenpanoon liittyvät tietojärjestelmäratkaisut maksavat vuonna 2021 investointina 1 000 000 euroa. Vuodesta 2022 alkaen kansallisten tietojärjestelmäratkaisujen ylläpito ja kehittäminen maksaa 300 000 euroa vuodessa.

Myös Oikeusrekisterikeskukselle muodostuisi tietojärjestelmiä koskevia kustannuksia, jotka liittyisivät ainakin sekä tietojen luovuttamiseen kansalliselle ETIAS-yksikölle että Oikeusrekisterikeskukselle tulevaan velvoitteeseen liputtaa tuomioita. Myös muut tietojärjestelmäkustannukset olisivat mahdollisia. Kustannusten määrää pystytään tarkemmin arvioimaan kun eurooppalaisten tietojärjestelmien kansallisen toimeenpanon kokonaisuus ja eurooppalaisen ra-

hoituksen saatavuus selviävät. Asiaa vaikuttaa EU:n monivuotisen rahoituskehyn ja jäsenvaltioille suunnattujen rahastojen neuvotteluiden eteneminen.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan matkustajatieto- ja lupajärjestelmäksi (ETIAS), U3/2017 vp, arvioi Rajavartiolaitoksen lisähenkilöstötarpeeksi 20 henkilötyövuotta kansallisen ETIAS-yksikön operoimiseksi.

Oikeusrekisterikeskuksen työmäärän kasvu ECRIS-järjestelmän liputusten hallinnointiin ja kansallisen ETIAS-yksikön työmäärän mahdollinen kasvu uusien liittymäpintojen osalta selviävät tarkemmin vasta asetusten toimeenpanosäännösten laadinnan ja asetuksen toimeenpanon yhteydessä vuosina 2021 alkaen. Samalla arvioidaan kansallisen ETIAS-yksikön mahdolliset yhteistoimintamahdollisuudet Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen henkilöstön muodostaman matkustajatietoyksikön kanssa.

Kansallisista resursseista päätetään julkisen talouden suunnitelman (JTS) ja valtion talousarvion valmistelun yhteydessä.

ETIAS-järjestelmän kansallisia rajapintoja ei voida toteuttaa EU-rahoituksella, mutta muilta osin EU-rahoituksen mahdollisuudet, esimerkiksi rajaturvallisuuden- ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen kautta, selvitetään osana EU:n monivuotisen rahoituskehyn valmistelua.

Vaikutukset lainsäädäntöön

Euroopan unionin asetukset ovat sellaisenaan jäsenvaltioita sitovia. Suomella ei ole asiasta aiempaa kansallista säätelyä.

Kansallisen lainsäädännön suhdetta EU:n lainsäädäntöön on selvitetty esitetyllä asetuspaketillä muutettavien asetusten kansallisen valmistelun yhteydessä U 46/2017 vp (ECRIS-TCN:n osalta) ja U 3/2017 vp (ETIAS:n osalta). Ehdotukset saattavat edellyttää täydentävää lainsäädäntöä rikosrekisteritietojen käytöstä.

6 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 5 luvun 27 §:n 23 kohdan mukaan lainkäyttöä, esitutkintaa, tuomioiden ja rangaistusten täytäntöönpanoa koskevat asiat kuuluvat valtakunnan toimivaltaan. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 26 ja 34 kohtien mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat ulkomaalaislainsäädäntöä ja Rajavartiolaitosta.

7 Ehdotuksen kansallinen käsittely ja käsittely Euroopan unionissa

Asia on esitelty keväällä 2019 eduskunnalle sisäministeriön E-kirjeellä 126/2018 vp asetuksen käsittelyaikataulun takia. Hallintovaliokunnan lausunnossa HaVL 45/2018 vp - E 126/2018 vp valiokunta yhtyi valtioneuvoston kantaan 8.3.2019 koskien kansallista kantaa komission esityksiin.

Neuvoston rakenteissa toteutetut asetusneuvottelut yksityiskohtaisine kantoineen ja tässä oleva päivitetty ehdotus Suomen kannasta on valmisteltu sisäministeriön, oikeusministeriön ja ulkoministeriön yhteistoiminnassa. U-kirjelmäluonnos on käsitelty kirjallisessa menettelyssä

maahanmuutto, turvapaikka ja kotouttaminen -jaostossa EU(6) ja oikeus- ja sisäasiat – jaostossa EU(7) 28. – 30.8.2019

Neuvosto on muodostanut asetusesityksestä kantansa neuvottelumandaatin muodossa. Neuvottelumandaatti ei ole ristiriidassa valtioneuvoston kannan kanssa.

Suomi toimii EU:n neuvoston puheenjohtajana 1.7.2019 – 31.12.2019. Puheenjohtajamaan odotetaan edistävän neuvoston neuvottelumandaattia muiden unionin instituutioiden mahdollisia eriäviä kantoja kohtaan.

Euroopan parlamentin vastuuvaliokunta on kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE). Se ei ole vielä aloittanut asetusehdotuksien käsittelyä. Euroopan parlamentin järjestäytyminen jatkuu syyskuussa 2019.

Neuvoston pysyvien edustajien komitean puheenjohtaja on lähettänyt tiedon asetuspaketin jakamisesta kahdesta kolmeen osaan Euroopan parlamentille 22.6.2019. Euroopan parlamentin LIBE-valiokunnan sihteeristö käy parhaillaan keskustelua komission kanssa siitä, tulisiko asetuserämuutospaketista vielä laatia erillinen vaikuttavuusarviointi ennen sen käsittelyn jatkamista. Suomi on neuvoston puheenjohtajanaan valmis aloittamaan neuvottelut asetuspaketista Euroopan parlamentin kanssa viiveettä.

8 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto tukee Unionin ulkorajavalvonnan vahvistamista. Valtioneuvosto suhtautuu komission antamiin tietojärjestelmiin pääsyn edellytyksiä koskeviin asetusesityksiin (KOM(2019) 3 lopullinen ja KOM(2019) 4 lopullinen) pääosin myönteisesti.

Valtioneuvosto tukee ETIAS:n täysimääräistä toimeenpanoa ehkäisemään laittomaan maahanmuuttoon, sisäiseen turvallisuuteen ja kansanterveyteen sekä terrorismiin liittyviä uhkia. ETIAS-järjestelmän tavoitteita ei voida saavuttaa ilman tarpeellisia liittymäpintoja muihin EU:n tietojärjestelmiin, joista säädetään tässä asetuspaketissa.

ETIAS-asetuksen toimeenpanon tärkeimmät periaatteet on jo vahvistettu asetuksen (EU) 2018/1240 hyväksymisen yhteydessä, erityisesti ETIAS-järjestelmän suhteesta EES:n, VIS:n ja SIS:n kanssa. Asetusehdotuksissa on huomioitu tietojärjestelmien yhteentoimivuutta koskevat lainsäädäntöehdotukset ja tietojärjestelmien yhteisen henkilötietorekisterin sekä eurooppalaisen hakuportaalin kehittäminen.

Komission esitys ECRIS-TCN:n osalta sisältää useita kysymyksiä, joihin neuvotteluissa on kiinnitetty huomiota. Tällaisia asioita ovat olleet ECRIS-TCN:n uuden käyttötarkoituksen määrittely, osumatiedon ja rikosrekisteritiedon käytön määrittely, vakavan rikoksen ja terrorismirikoksen määrittelyt sekä tarkemmat kansallisen tiedonkäsittelyprosessin määrittelyt.

Näiltä osin, valtioneuvoston näkemyksen mukaan, neuvoston neuvottelumandaatti on huomattavasti parantunut komission alkuperäiseen esitykseen verrattuna. Valtioneuvosto tukee asetusesitysten neuvotteluiden loppuunsaattamista neuvoston neuvottelumandaattia tukien.